

Mia Bašić
studentica Pravnog fakulteta u Splitu

**Snježana Vasiljević: SLIČNO I RAZLIČITO- DISKRIMINACIJA U
EUROPSKOJ UNIJI I REPUBLICI HRVATSKOJ
TIMpress, Zagreb 2011., str. 269.**

Pravni okvir zaštite ljudskih prava u Hrvatskoj uza sve nedaće doživljava evoluciju. Temelji te zaštite položeni su u Ustavu RH i to u glavi III. a naslovom „Zaštita ljudskih prava i temeljnih sloboda“. Nakon Ustava iz 1990. i njegovih sukcesivnih promjena Hrvatska do 2003. godine donosi nekoliko važnih zakona: *Ustavni zakon o zaštiti prava nacionalnih manjina*, *Zakon o ravnopravnosti spolova*, *Zakon o istospolnim zajednicama*, *Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji*, uključujući *izmjene i dopune Zakona o radu i Obiteljskog zakona*. Svi su oni sadržavali i određene odredbe protiv diskriminacije. Ipak, koliko god nam se činilo da poznamo sve oblike diskriminacije, često nismo ni svjesni „rađanja“ ili čak samog postojanja njenih novih i drugačijih oblika. Jedan takav oblik zasigurno je i *višestruka diskriminacija*, pojam koji podrazumijeva vršenje više od jednog oblika diskriminacije na različitim osnovama. Inače, svijest o poraznim efektima diskriminacije na planu ljudskih prava i sloboda postupno nastaje koliko u nacionalnom toliko i na transnacionalnom planu. Imajući u vidu europski plan antidiskriminacijsko zakonodavstvo pokazuje se kao središnji element socijalne politike od samog začetka procesa europskih integracija. Tijekom tog razdoblja prihvaćen je niz pravnih akata koji se odnose na različite oblike diskriminacije pa tako i na višestruku diskriminaciju. Problem višestruke diskriminacije prvi put se spominje u UN- ovoj *Konvenciji o uklanjanju svih oblika nasilja nad ženama*, a u Europskoj uniji prvi i jedini pravni izvor koji zabranjuje višestruku diskriminaciju predstavlja *Direktiva o rasnoj jednakosti* iz 2000. godine. Višestruka diskriminacija u Republici Hrvatskoj prvi put je zabranjena *Zakonom o suzbijanju diskriminacije* iz 2008. godine.

O problemu višestruke diskriminacije, ali i drugih značajnih oblika diskriminacije, više možemo naći u knjizi „*Slično i različito - Diskriminacija u Europskoj uniji i Republici Hrvatskoj*“, radu dr. sc. Snježane Vasiljević. Između ostalog, knjiga otkriva kako je problem višestruke diskriminacije riješen u Velikoj Britaniji, Njemačkoj i Hrvatskoj.

Knjiga je izašla u izdanju TIMpress- a, Zagreb, 2011. Na početku knjige nalazi se kratak predgovor prof. dr. sc. Slobodana Uzelca (str. 7.- 8.), uvod (str. 9.- 18.), sedam poglavlja u kojima je detaljno obrađena tematika knjige, korištena literatura (str. 253.- 264.), kazalo pojmova (str. 265.- 268.) i nekoliko riječi o samoj autorici (str. 269.).

U prvom poglavlju koje nosi naslov „Definicija i sadržaj diskriminacije“ (str. 19.- 38.) autorica nas uvodi u problematiku i definiranje diskriminacije, prepoznavanje

postojećih oblika diskriminacije, osnova za diskriminaciju te otkrivanje zbiljskog fenomena višestruke diskriminacije, odnosno iznošenje njezine definicije i sadržaja. Također, posebno se ističu razlike među višestrukim oblicima diskriminacije koje ukazuju na to da termin višestruka diskriminacija (eng. *multiple discrimination*) nije istoznačan terminima intersekcijaska (eng. *intersectional discrimination*) ili dodana diskriminacija (eng. *additive discrimination*). U ovom poglavlju navedena je i kategorizacija iskustva višestruke diskriminacije koja upućuje na nekoliko ključnih problema kao što su: rasna ili etnički motivirana silovanja, žrtve višestruke diskriminacije, pitanje kada spolna diskriminacija prelazi u masovni oblik nasilja te problemi stereotipa kada se radi o ženama koje su ujedno pripadnice rasnih ili etničkih skupina.

U drugom poglavlju pod naslovom „Teorijski pristup diskriminaciji“ (str. 39.- 61.) autorica kritički analizira postojeće teorije diskriminacije posebno se osvrćući na problem preklapanja više različitih oblika diskriminacije, ali partikularno obrađuje i feminističke teorije, kao i feministički pristup rasnoj i spolnoj diskriminaciji.

Treće poglavlje „Međunarodno antidiskriminacijsko pravo“ (str. 63.- 88.) obrađuje fenomen diskriminacije u međunarodnom pravnom poretku, o tome što su ljudska prava i koju važnost ona imaju u međunarodnom pravnom poretku, ali i pitanje samog učinka poretku ljudskih prava kada se radi o prepoznavanju različitih, posebno višestrukih oblika diskriminacije.

U četvrtom poglavlju „Europsko antidiskriminacijsko pravo“ (str. 89.- 136.) autorica obrađuje problem diskriminacije u europskom pravnom poretku. Ovaj dio zapravo nam ističe sveobuhvatnost i širinu europskog sustava zaštite i promicanja temeljnih prava te navodi karakteristike primarnog i sekundarnog europskog prava u području jednakih mogućnosti, kao i to s kojim se problemima europsko pravo susreće prilikom prepoznavanja i definiranja fenomena diskriminacije. U ovom poglavlju, također, nalazimo i nezanemarivu analizu sudske prakse Europskog suda pravde.

U petom poglavlju „Antidiskriminacijsko pravo u Velikoj Britaniji“ (str. 137.- 161.) dr. sc. Vasiljević detaljno je obradila antidiskriminacijsko zakonodavstvo Velike Britanije poprativši temu dodatnim primjerima iz sudske prakse. Poglavlje započinje bitnim teorijskim razmatranjima, nastavlja zakonodavnim uređenjem i rodnom diskriminacijom i u konačnici obrađuje *Zakon o jednakom postupanju* iz 2006. godine (*Equality Act*) te pravni okvir za suzbijanje diskriminacije.

Šesto poglavlje „Antidiskriminacijsko pravo u Njemačkoj“ (str. 163.- 198.) obrađuje rezultate proučavanja povijesnog i pravnog konteksta kao i normativnog sadržaja antidiskriminacijskog prava u Njemačkoj. Posebna pozornost u ovom poglavlju posvećena je analizi nacionalnih zakona o zabrani diskriminacije kao što su: *Ustav*, *Opći zakon o jednakom postupanju* te zakonima o suzbijanju antisemitizma.

U sedmom poglavlju „Diskriminacija i antidiskriminacijsko pravo u Republici Hrvatskoj“ (str. 199.- 252.) autorica detaljno analizira stanje u RH uključujući

razradu nacionalnih zakona koji se odnose na zabranu diskriminacije na bilo kojoj ustavno propisanoj osnovi približavajući nam na taj način osjetljivu tematiku višestruke diskriminacije u Republici Hrvatskoj.

Jedan od očekivanih i važnih rezultata ovog istraživanja dr. sc. Snježane Vasiljević jest ukazivanje na (ne)postojanje različitih razina pravne zaštite u državama koje su predmet istraživanja kada se radi o rasnoj, etničkoj i spolnoj diskriminaciji, čime se pokazuje jesu li norme ustava, zakona i podzakonskih akata koji se odnose na zabranu diskriminacije međusobno usklađene. Neusklađenost normi stvara pravnu nesigurnost i nepovjerenje žrtava rasne, spolne i etničke diskriminacije, a tako omogućava i ostale oblike diskriminacije u pravnom sustavu država. U svrhu učinkovite borbe protiv diskriminacije dr. sc. Vasiljević tvrdi da bi antidiskriminacijska politika trebala postati dio vladine strategije za promicanje jednakih mogućnosti povijesno podčinjenih društvenih skupina omogućujući jednak pristup obrazovanju, zapošljavanju, privatnom životu i ostalim životnim područjima; osigurati pravne lijekove kako bi se ispravile norme koje ne dopuštaju spomenute mogućnosti; provoditi odredbe o zabrani poticanja na diskriminaciju, uznemiravanje i viktimizaciju te nadzirati primjenu zakona i izraditi preporuke za unapređenje zakonodavstva.

I na kraju, obzirom na našu oskudnu literaturu o problemu *višestruke diskriminacije*, knjiga dr. sc. S. Vasiljević predstavlja ne samo izvorni doprinos izučavanju navedene problematike u okviru pravnog uređenja EU i Republike Hrvatske, već i važan prilog osvještavanju i obrazovanju studenata, pravnih stručnjaka i drugih na planu zaštite i ostvarivanja ljudskih prava.